

heemkundige kring
Meise-Oppem-Wolvertem

BERLA

driemaandelijks tijdschrift

jaargang 1986 nummer 16

Berla

HEEMKUNDIGE KRING
MEISE-OPPEM-WOLVERTEM
EN OMGEVING

EREVOORZITTER L. VAN HEMELDONCK
VOORZITTER R. BELLEMANS
SECRETARIS R. MOERENHOUT
PENNINGMEESTER F. HEYVAERT

REDAKTIERAAD R. BELLEMANS
M. GILLISJANS
R. MOERENHOUT
R. MOREAU
W. PAS

ONS TIJDSCHRIFT :

- . verschijnt driemaandelijks
- . jaarabonnement (+ lidgeld) 200 frank
- . los nummer 60 frank

- . de auteurs zijn verantwoordelijk voor hun bijdrage

ZETEL VAN DE KRING :

HASSELBERGSTRAAT 21
1860 MEISE
TEL 02-269.53.15
ASLK 001-1189490-55

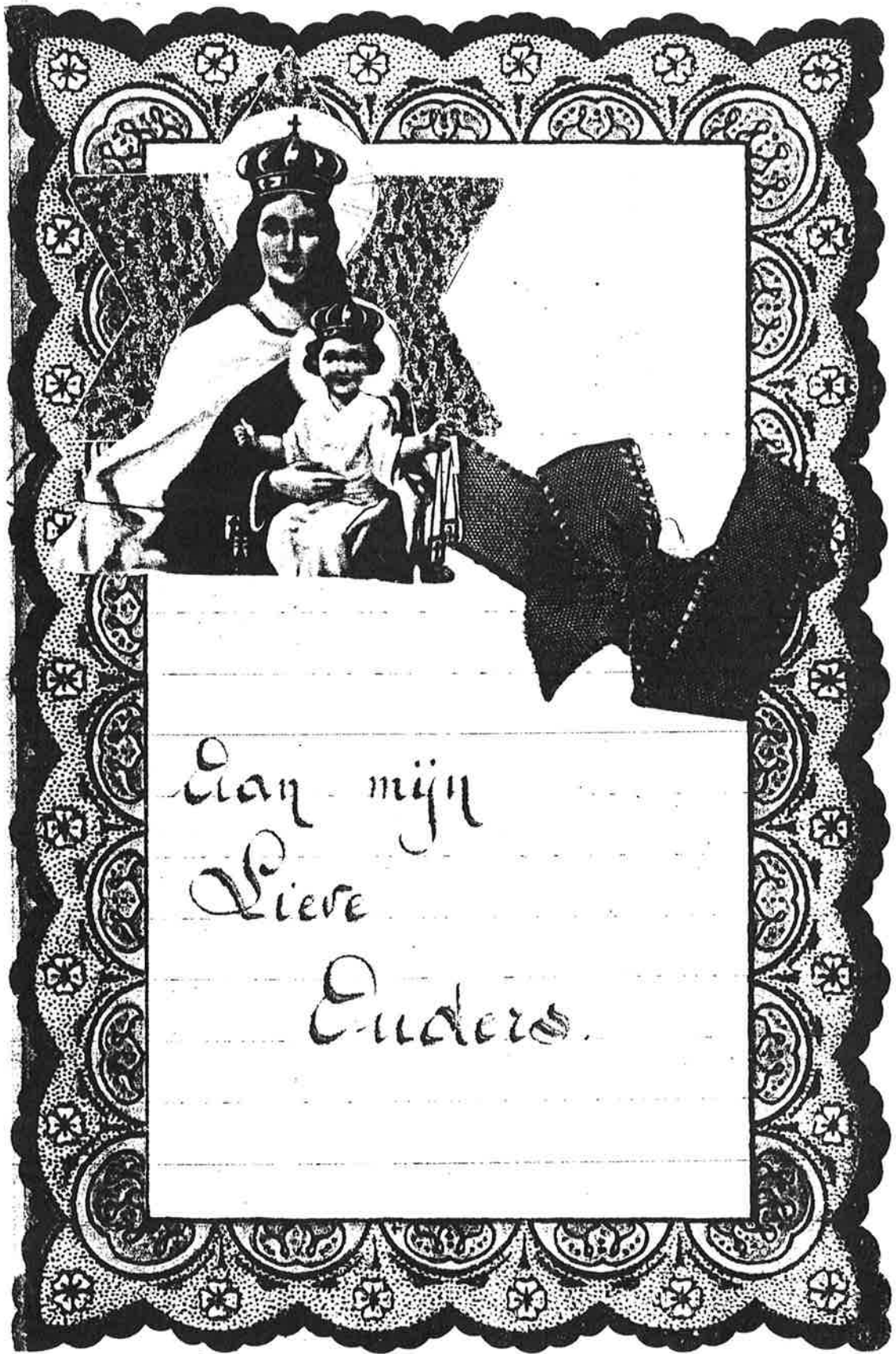
*BERLA verzamelt alles wat betrekking heeft op onze fusiegemeente en omgeving. Bezit U oude dokumenten, registers, notarisakten, archieven, boeken, landkaarten, alaam, vroegere gebruiksvoorwerpen van welke aard ook, zichtkaarten, foto's... ? Wij vragen U vriendelijk om inzage te verlenen en bestudering mogelijk te maken.
Geef een seintje ! Dank bij voorbaat !*

K E R S T M I S (Sandro Botticelli °+1445 +1510)

ZALIG KERSTFEEST

GELUKKIG NIEUWJAAR

Op deze blijde nieuwjaarsdag kom ik met de vreugde van mijn kinderhart U een zalig en gelukkig Nieuwjaar wensen.

Ik ben toch zo gelukkig. Deze dag immers schenkt mij de gelegenheid om U mijn gevoelens van eerbied en dankbaarheid uit te drukken. Gij zijt mijn grootste weldoeners op aarde. Reeds besef ik wat al moeite en toewijding Gij U getroost om mij een goede opvoeding te verschaffen.

Dierbare Ouders, om U mijn dankbaarheid te tonen, wil ik een zonnekind zijn, dat vreugde brengt in huis. Daarom zal ik steeds onderdanig en vriendelijk zijn en altijd het goede voorbeeld geven.

1957 wexe voor U, lieve Ouders, een jaar van geluk en vrede en van rijke schatten voor de hemel. Dit is de vurigste wens van

uw dankbaar kind,

Meise, 1 januari, 1957

TERUGBLIK OP DE E.GANZ- TENTOONSTELLING

OPENINGSREDE DOOR DIREKTEUR E. PETIT

Kastelen hebben meestal een zeer bewogen geschiedenis en het kasteel van Bouchout maakt daarop zeker geen uitzondering.

Wij zijn hier getuigen van het einde van een droevige periode uit de geschiedenis van dit kasteel, de periode die wij zouden kunnen noemen deze van verval.

In 1927 stierf de laatste bewoonster, Keizerin Charlotte. In 1938 kocht de Staat het domein om er de Nationale Plantentuin over te brengen. Gedurende de oorlogsjaren betrokken Duitse en Engelse militairen het kasteel. Daarna, als onbruikbaar aan zijn lot overgelaten, ging het verval snel verder.

Tussen 1971 en 1973 werd het dak vernieuwd. In 1973 werden de eerste plannen gemaakt voor de binneninrichting. In 1979 begonnen de werken aan de binnenruwbouw, maar wegens failliet, vielen deze stil in 1980.

Op basis van plannen van architect Leo De Vos, begon de aannemer Van de Kerkhove in 1985 aan de grondiger opgevatte restauratiewerken. Het dak werd hersteld en de binnenruwbouw beëindigd, de binnenafwerking werd op uitstekende wijze gerealiseerd, de gevel op de binnenkoer kreeg de nodige restauratie en de koer werd herlegd. Alles gebeurde onder de aanhoudende leiding van de Regie der Gebouwen van Vlaams Brabant.

Ik zou, in verband met de restauratie van het kasteel, zeer veel personen

moeten bedanken, gaande van de ministers van Landbouw uit de betrokken periode tot de nauwgezette ambachtslieden als b.v. de meesterlijke stukadoor en de immer actieve hulpwerklieden. Het zou mij echter brengen tot een weinig boeiende opsomming, moest ik allen die het verdienen opsommen.

Slechts enkelen zijn voor deze kleine plechtigheid uitgenodigd als blijk van dank voor wat zo velen hebben gedaan.

Naast dezen die met de restauratie van het kasteel te maken hebben, zijn er hier vooral veel genodigden in het kader van de organisatie van de tentoonstelling.

Het leven en werk van de kunstschilder Edwin Ganz vond ik een geschikt onderwerp voor een tentoonstelling om de restauratie van het kasteel in het licht te stellen.

Ganz is 46 jaar lang nauw verbonden geweest met het leven op Bouchout en heeft in de vervalperiode een eenmansstrijd gevoerd voor het behoud van het domein en zijn kasteel.

Alle medewerkers aan de tentoonstelling - het zijn er ook vele - en speciaal de kerngroep van de heemkundige kring BERLA, verdienen onze dank voor wat zij totaal bereidwillig hebben gerealiseerd.

E. PETIT

DE EERSTE DAG

Bij het voorbereiden en inrichten van een tentoonstelling komt heel wat kijken. Het oorspronkelijk opzet van onze nog jonge kring was voornamelijk de belangstelling voor en de herinnering aan de markante Meisese figuur Edwin Ganz levendig te houden.

Daar we erin geslaagd zijn een aantal waardevolle en voor een groot deel nog niet gepubliceerde of tentoongestelde documenten rond de schilder Edwin Ganz te verzamelen, is onze tentoonstelling tenslotte tot een historische evokatie van een halve eeuw geschiedenis van Meise, België en daarbuiten uitgegroeid.

Ten uitzonderlijken titel konden wij over een deel van het bijna volledig gerestaureerde kasteel van Bouchout beschikken en er een 50-tal schilderijen en evenveel tekeningen en diverse voorwerpen zoals brieven, foto's, prentkaarten, enz, aan het publiek voorstellen. Ik meen dat wij in alle bescheidenheid wel mogen zeggen dat de eerste tentoonstelling die Berla sinds haar stichting in 1982 organiseerde, een benijdenswaardig succes kende. Indien het geïnteresseerde publiek, waaronder de meesten Meisenaars, aldus zijn kennis over het verleden van Meise langs het leven en werk van Edwin Ganz kon verrijken, zo was het ook voor ons een verrijkend genoeg onder deze bezoekers Meisenaars

aan te treffen die Edwin Ganz nog persoonlijk gekend hebben en ons hun waardevolle indrukken hebben willen meedelen.

Onze eerste bezoeker, de heer Hendrik Aché van Meise, stapte op de eerste openingsdag stipt te 10 uur de mooie tentoonstellingszaal binnen.

Rustig wandelde hij langs de tentoongestelde werken van Edwin Ganz en overschouwde daarna nog eens mijmerend het geheel van de tentoonstelling.

Er was nog tijd voor een praatje ook en zo vernamen we enkele bijkomende gegevens.

Hendrik Aché trad in 1946 in dienst van de Nationale Plantentuin als hovenier en bleef er tewerkgesteld tot hij in 1975 op rust gesteld werd. Hij heeft "Mijnheer Ganz" nog zeer goed gekend tijdens diens laatste zorgelijke levensjaren en was één en al verwondering en bewondering over de omvang van Ganz 'oeuvre :

"Hoe is het mogelijk dat deze man, die in zulke ongelukkige omstandigheden, waarvan ik ooggetuige ben geweest, geleefd heeft, de moed en de kracht gevonden heeft, om ondanks ziekte en vereenzaming, ondanks het gebrek aan comfort en verzorging zoveel heeft geschilderd..."

EVHVA

Edwin GANZ

TOESPRAAK DOOR MEVROUW E. VAN HEMELDONCK

Mijnheer de Minister,
Mijnheer de Ambassadeur,
Mijnheer de Directeur van de Plantentuin,
Monseigneur,
Mijnheer de Burgemeester,
Dames en Heren, (*)

Over het artistiek oeuvre van Edwin Ganz zal ons medelid Achiel Bettessone U veel beter dan wie ook kunnen inlichten. Hij zal ons na de officiële opening graag rondleiden en ons toelaten de schilder en tekenaar Edwin Ganz aan de hand van zijn tentoongesteld werk te ontdekken, te herontdekken of beter te leren kennen.

Sta mij toe U de mens Edwin Ganz voor te stellen. Slechts enkele Meisenaars onder ons hebben de kunst schilder nog gekend; de meesten echter hebben over hem horen spreken als over een vreemdeling, een eenzelvige zonderling.

Het was dan ook met nieuwsgierigheid en groeiend interesse, en voor mezelf vaak met ontroering, dat wij, zodra we over de nagelaten briefwisseling en persoonlijke aantekeningen van de kunstenaar konden beschikken en dit dank zij de Directie van de Plantentuin, graag kennis maakten met de uitzonderlijke persoonlijkheid die Edwin Ganz was.

De voorname Zwitserse familie Ganz telde in de 19de eeuw verschillende kunstbeoefenaars en kunstkenneren onder wie we bijzonder Julian Ganz vernoemen, Edwins vader. Hij was muzikant, aquarellist en zeer gewaardeerd fotograaf, een man die in zijn beroep zocht naar perfectie en vernieuwing.

(*) P. De Keersmaecker
J. Bourgeois
E. Petit
A. Daelemans
F. Kerremans

Van Ganz moeder weten we dat zij, alhoewel zij de Engelse nationaliteit bezat, van een Duitse militaire familie afstamde.

Het welstellende gezin was in Zurich gevestigd toen Edwin er in 1871 geboren werd.

Van zijn vader erfde Edwin waarschijnlijk het artistiek talent, terwijl hij van zijn trotse moeder - van haar zegt Ganz zelf dat ze "hautaine" was - de stijve hoffelijkheid meekreeg, die hem later zo typeerde.

Edwin was slechts 3 jaar toen het gezin zich te Brussel vestigde en wel in de toen statige Koninklijke straat. Vader Ganz leerde er verscheidene kunstenaars kennen en kreeg als fotograaf de gelegenheid vooraanstaande personen te portreteren, onder wie niemand minder dan Koning Leopold II.

Edwin groeide dus op te Brussel. Wellicht is de omgang van de familie met kunstenaars en legerofficieren voor de jonge Edwin de aanleiding geweest om na de humaniora lessen te gaan volgen aan de Akademie voor Schone Kunsten te Brussel om zich daarna verder te bekwamen in het Parijse atelier van Eduard Detaille, de gerenommeerde schilder van militaire taferelen.

Het was dan ook een buitenkans voor de jonge artiest om het Belgisch leger te mogen volgen tijdens manoeuvres en te velde militairen in volle aktie te schetsen en te tekenen, als voorbereiding voor het meesterwerk, het monumentale schilderij "De bestorming van Scherpenheuvel". Zijn hele leven zal Edwin Ganz gehecht blijven aan al

wat toen een leger uitmaakte, de officier en soldaat, het prestige van de mooie uniformen, de hiërarchie en de discipline. Uit die jaren dateert zijn belangstelling voor paarden, zijn liefde voor zijn gast-vaderland en zijn afhankelijkheid aan het Koningshuis.

Hij maakt het onbezorgde vrolijke leven mee van de militair in vredes-tijd en maakt veel vrienden. Ik meen te mogen zeggen dat dit de mooiste tijd uit zijn leven is geweest !

Rond de eeuwwisseling is de nog niet 30-jarige Ganz niet alleen een vol-waardig en produktief kunstenaar, maar ook een jongeman van zijn tijd, ten zeerste "fin de siècle" door zijn levenswijze en zijn socio-politieke opvattingen. Het familiefortuin dat hem, vóór de Eerste Wereldoorlog, toelaat de kunst-om-de-kunst te beoefenen, zijn verzorgde opvoeding en artistieke vorming, zijn faam als jong kunstenaar geven hem het gevoel tot de elite te behoren.

Gedurende zijn verder leven zal hij ernaar streven deze bevoorrechte sociale rangplaats te behouden en in alle omstandigheden als een gentleman over te komen.

Ook vestimentair blijft hij trouw aan de bolhoed, de wandelstok en bij plechtige gebeurtenissen komen er nog een paar witte handschoenen bij.

Het zijn al deze eigenschappen die hem zonder grote moeilijkheden introduceren bij een aantal leden van de Koninklijke familie. Hij krijgt de kans om de paarden uit de Koninklijke stallen te schilderen; het zijn aldus de paarden van de Koninklijke familie die Edwin Ganz naar Meise, meer bepaald naar Bouchout brengen, want hier werden de ras- en rijpaarden van Koningin Marie-Henriette en van haar dochter prinses Clémentine te grazen en ter verzorging gebracht.

Edwin Ganz is geen romanticus, doch hier in en rond het domein met zijn twee kastelen, zijn vijvers en

landerijen (350 ha. groot) komt hij onder de bekoring van het, toen nog ongerept natuurschoon van dit deel van Brabant met zijn zachte glooiingen en rustige sfeer. Hij zal het eerlijk en met eerbied voor de realiteit in de landschapschilderijen trachten weer te geven.

Het einde van de Eerste wereldoorlog zal, paradoxaal genoeg, het einde van deze voor Ganz onbezorgde periode, eigenlijk de gulden jaren uit zijn leven, betekenen. De jaren 1919-1920 zijn voor hem rampenjaren : de val van het Duitse Keizerrijk en de financiële instorting die erop volgde, zijn noodlottig voor het aanzienlijk vermogen van Ganz, dat geheel en onvoorzichtig, geïnvesteerd was in Duitse en Oost-europese waarden. Zijn inkomen uit roerend goed smelt als sneeuw voor de zon, en de rente die zijn Zwitserse familie hem zijn hele leven uitbetaalt, wordt flink door de inflatie aangevreten.

Bij deze materiele rampspoed in de eerste naoorlogse jaren, komt nog de bijna vijandige houding van de militaire kringen en de kunstwereld tegenover deze vreemdeling : zijn Duitsklinkende naam, zijn voorkomen - het zware hoofd op een gedrongen gestalte - maken hem verdacht. Aan zijn Zwitserse familie schrijft hij "le physique allemand m'interdit les salons".

De dolle jaren twintig, zoals zij wel eens genoemd worden, zijn voor Edwin Ganz de donkerste uit zijn leven. Tot overmaat van ramp wordt hij in de herfst van 1923 door een bloedaandrag getroffen. Hoe groot de aan zijn gezondheid aangerichte schade is kunnen we niet juist bepalen, maar voor de artiest Edwin Ganz was dit het einde.

Zeer heeft mij deze enkele zin bewogen waarin hij met grote luciditeit noteert : "J'ai perdu mon Art !" Het is de wanhoopskreet van een diepgewond kunstenaar. Edwin Ganz was slechts 52 jaar oud.

Hoe moet het nu verder met deze man ? Moedig zal hij nog een tijdje tekenstift en penseel hanteren, doch de creatieve

drang is er niet meer. Hij ondergaat het tragische lot van een verarmd gentleman en een miskend artiest. Al zijn inspanningen gaan nu naar het redden van zijn oeuvre uit de handen van schuldeisers.

Nadat een partij tekeningen en schilderijen in beslag genomen werden, leeft hij in voortdurende angst voor meer dergelijke ingrepen. Hij moet bij goede vrienden een onderkomen zoeken voor zijn werken. Na mislukte tentoonstellingen en in de stilte van zijn kamertje schrijft hij bittere bedenkingen neer. Op het ogenblik waarop hij moet verkopen uit geldnood, brengt zijn Duitsklinkende naam hem in diskrediet. Kunstliefhebbers geven ook de voorkeur aan een ander genre: "Ils préfèrent les intérieurs flamands" (zij verkiezen Vlaamse binnenhuisjes) merkt een teleurgestelde Ganz op.

Verliezen we echter niet uit het oog dat ook andere nu beroemde kunstenaars toen dergelijke geldproblemen kenden.

Enkele lichtpunten zijn er toch in dit deel van zijn leven. Na het overlijden van Keizerin Charlotte in 1927 krijgt hij de toelating om ongeveer gratis verder in een of ander bijgebouw van het kasteel te blijven wonen. Het is een gelukkige oplossing voor hem, het komt en zijn gezondheid en zijn lege beurs ten goede, zonder prestige-verlies.

Nog weinig produktief als schilder zal hij zich des te meer hechten aan het adellijk goed en evenzeer aan de dorps-gemeenschap van Meise. In het dorp is hij een graag gezien personage bij alle landelijke gebeurtenissen; de meertalige Ganz heeft ondertussen ook het Meisese dialect geleerd! Hij smeed sterke vriendschapsbanden met de familie Wannas de Cuyper, de pachter van Bouchout, de familie Van Praet en anderen zoals met de olijke, levenslustige Jaak, hovenier in het domein en herbergier in het dorp. Kijkt men naar het portret dat Ganz van de man

tekende, dan voelt men meteen zijn genegenheid voor deze dorpsfiguur.

Na de dood van Keizerin Charlotte en het vertrek van het militair en burgerpersoneel van de Keizerin verblijft Ganz als het ware alleen in het domein. Hij moet met leedwezen toezien hoe snel park en kastelen in verval geraken. Hij wil de aandacht vestigen op de teloorgang van het heerlijk goed en besluit zichtkaarten van het kasteel en het dorp uit te geven met telkens een beknopte geschiedkundige toelichting. Hier heeft hij een nieuw werkterrein gevonden dat hem boeit. Hij verzamelt documentatie over het verleden van zowel het kasteel d'Hoogvorst als Bouchout en weldra verschijnt een boek van zijn hand met de door hem verzamelde gegevens over het Koninklijk Domein, zijn kastelen en Keizerin Charlotte.

Het boek wordt een succes: de lofbetuigingen blijven niet uit - hij is gelukkig! Het heeft hem nader in contact gebracht met de voorname adellijke families de Beaufort en d'Hoogvorst en zelfs met prinses Henriette. Allen betuigen hem hun waardering en zijn de auteur in hoge mate genegen en vermits Ganz zeer schrijflustig is, bezorgen deze relaties hem een enorme briefwisseling.

Gravin de Romrée de Vichenet, geboren Marguerite de Beaufort, zal hem niet alleen vele gegevens bezorgen over de geschiedenis van Bouchout, haar familie en "la vie de château" van haar kinderjaren te Bouchout (*), doch Ganz ook de morele steun geven die deze door het lot geslagen man zo nodig had.

(*) Gravin de Romrée de Vichenet kwam in Bouchout op bezoek bij Mevrouw de Gravin Elisabeth de Beaufort-Roose, haar grootmoeder, en niet bij haar tante zoals verkeerdelijk in de tentoonstellingscatalogus opgenomen. Het is haar oudste zoon Leopold die het domein in 1879 aan Leopold II verkocht voor Keizerin Charlotte.

Tijdens de Tweede Wereldoorlog wordt de bewegingsvrijheid van Ganz binnen het domein beperkt door de bezetter die het kasteel d'Hoogvorst met zijn 82 kamers volledig in gebruik neemt. Het brandde zoals U wellicht weet in 1944 volledig uit.

Na het einde van de oorlog heeft Edwin Ganz nog wel plannen : zorgen voor een 5de uitgave van zijn boek; zijn levensherinneringen neerschrijven en zo meer, doch de man is zwaar ziek en leeft voortaan totaal teruggetrokken.

"Ik kan U niet verder verbergen dat ik in grote nood verkeer" schrijft hij aan zijn familie, "noch vrouw noch kind, geen steun, geen vermogen - plus rien" niets meer...

Op 20 augustus 1948 sterft dan deze gentleman en kunstenaar, eenzaam, arm en berooid... maar toch in zijn geliefd Bouchout !

Deze korte levensschets, Dames en Heren, moge U helpen bij het bezoeken van de tentoonstelling.

Van het tragische leven van de kunstenaar blijft in deze zalen vooral een beeld van zon en geluk.

In zijn beste schilderijen en tekeningen spreidt Edwin Ganz zijn talent en zijn voorkeur voor deze streek en haar bewoners ten toon.

Wij hopen dat zijn gedachtenis, hier in Meise en daarbuiten in ruimere kring, zal voortleven.

Ik dank U.

E. Van Hemeldonck-Van Antwerpen

Jacques Van Praet

DE LAATSTE DAG

Zondag 21 september 1986.

Die bewuste laatste dag was ze op het appel... een stralende zon! Wij zouden weinig bezoekers krijgen verzekerde ons de voorzitter, want de voornaamste toegangswegen tot het domein van Boechout waren immers afgesloten voor de jaarlijkse Grote Prijs van Eddy Merckx.

Ik maakte er een vroege wandeling van en ging van de hoofdingang te voet naar het kasteel. Groot was dan ook mijn verwondering toen ik in het kasteel reeds bezoekers opmerkte. Zo vroeg al? Het zouden wel een paar doordrijvers zijn en wie weet ook de enige die we die dag zouden zien?

Na iedereen gegroet te hebben vatte ik post in de ingang waar al zeer spoedig, druppelsgewijs bezoekers zich kwamen melden. Kleine groepjes, eerst van drie of vier meestal onbekende gezichten, tot het mij opviel dat hoe langer hoe meer rasechte oude Meisenaren voor een tweede, en zelfs derde bezoek aan de tentoonstelling, naar binnen kwamen.

"Wij komen nog eens naar 'bompa' kijken!" doelend op een door Ganz gemaakt schilderij. De meesten van hen hadden Ganz zeer goed gekend: "Ik zie hem nog gaan met zijn witte getten, zijn stokske en zijn bolhoed." "Ik heb voor hem in de school nog moeten buigen Madame, dat moest zo van de meester."

Ik had speciaal een kleed aangetrokken met zakken aan de voorkant. Praktisch vond ik om al de 20 frs in kwijt te geraken. Gelukkig maar, want na een uur werd het zo druk dat ik een verbeterde strijd leverde met, in de ene hand de kleverige toegangsbiljetten (zelf aangekocht, helaas) en met de andere hand alle moeite had om ze uit elkaar te halen en het juiste aantal te kunnen aanreiken.

De mensen drumden zich werkelijk door de deuropening en ik begon het meer dan

warm te krijgen om die menigte in bedwang te houden en vooral niemand ongemerkt naar binnen te laten glippen. Tot overmaat van ramp scheen precies juist die dag iedereen zijn 'zondagse pree' ontvangen te hebben want het geldbriefjes wisselen hield maar niet op.

De zakken van mijn kleed begonnen alarmerend zwaar te wegen en leken al meer en meer op kangoeroe buidels. Trots echter reikte ik regelmatig handenvol aan Cileke Bellemans die het ook meer dan druk had aan het verkooppunt. Oef, de hoge onkosten zouden dan toch betaald kunnen worden.

Met nog meer entoesiasme werkten we door. Wie had er weer beweerd dat er geen volk zou komen?

Nochtans: "Quoi, 20 frs d'entrée? Viens Henriette, nous partons!" - "Madameke, wij zijn gepensionerd, wij krijgen toch wel afslag zeker?" - "20 fr? Daarvoor mogen wij dan toch gans het kasteel bezoeken?" - "J'ai seulement mon carnet de chèques..." of zoals de man die speciaal van Duitsland overkwam om het kasteel te bezoeken waar zijn vader tijdens de oorlog als arts de gewonden had verpleegd.

Zalig gevoel die drukte die nochtans moeilijk bij te houden was, zalig de woorden van bewondering die na twijfel en ongeloof van sommigen spontaan loskwamen: "Wij hebben ervan genoten Mevrouw, Proficiat." - "Wij kenden Edwin Ganz niet, wat zijn wij blij dat we de tentoonstelling bezochten."

Mevrouw Van Hemeldonck stond al die tijd naast "haar vitrine" bereid om indien nodig, de mensen in te lichten. Ik kon haar van waar ik mij bevond niet zien, ik "voelde" haar aanwezigheid des te beter: "... Die Mevrouw schijnt er heel wat van af te weten, zijn jullie al lang met de kring bezig?" - "Fijn mensen te ontmoeten die op de hoogte zijn" - "Kunnen wij ook lid worden van de kring waar die Mevrouw bij hoort?" - "Mag ik eens langs komen met oude dokumenten van mijn vader waar ik geen

raad mee weet ?"

De honger naar informatie kwam duidelijk los... er roerde entwat !!! Och zeker, een groot percentage kwam gewoon opdagen uit interesse voor het kasteel, vooral de wandelaars in het domein. Een niet te versmaden aantal scheen aangenaam verrast en bestormde ons met vele vragen. Positief noem ik dat !

Het doel van de tentoonstelling werd zeker bereikt. Edwin Ganz is niet langer meer een kruisje op een verlaten graf. En... ook Berla kwam volop in de schijnwerper.

Wat mij echter als 'nieuwkomer' in de kring enorm heeft getroffen was de totale inzet, de ernst, het verbeten doorzettingsvermogen na menige tegenslag. Maar vooral de sterke 'teamgeest' waarmee het allemaal tot in de punten werd gerealiseerd viel me op.

Het kan dus nog...

Julia Cornelissen.

Lisatje van Oppem

PASTOOR JOZEF RAMAEKERS

Naar boven ging ik stap voor stap
mijn trap was niet van goud.
Mijn leven was geen gouden trap,
mijn zoon, en ik word oud.

S. J. R. 1976

In de abdij te Grimbergen overleed op 13 september 1976 Pastoor Jozef Ramaekers na een kortstondige ziekte. Hij was pastoor van het landelijke Westrode, namelijk van 1951 tot 1975. Hierdoor heeft hij zijn stempel gedrukt op een generatie Westrodenaren, waarvan de invloed nog steeds merkbaar is.

Maar wie was pastoor Jozef Ramaekers? Josephus Lambertus Ramaekers werd geboren in het Limburgse Zonhoven op 13 november 1908. Hij was het tweede kind uit het gezin van Josephus Ramaekers en Maria Clementina Willems. Vader was landbouwer, moeder behoorde tot een geslacht van molenaars. Zij hadden een 'Rosmolen', een olieslagmolen sedert de jaren 1770.

De jonge Jozef groeide op temidden van de Kempische Hei, waar het zo schoon was in de zomer, als al de heibloemekens rood zijn, ende bijkens er rond vliegen; waar 't zo dof moezelig riekt in de bossen, naar mos en dennespelden. (*)

Hij keek ook bewonderend op naar nonkel Pastoor Constant Willems, de "pastoor van te lande" en in leven een gekend geschiedenisvorser. De jonge Jozef begon in 1920 zijn Grieks-Latijnse humaniora aan het Sint-Jozef-college te Hasselt. Tussen Hasselt en Zonhoven was er geen goede verstandhouding omwille van een eeuwenoude twist over een stuk heide. Een volksrijmtje zegt: "Zijt ge van Hasselt, dan zijt ge mijn neef. Zijt ge van Zonhoven, dan krijgt ge sleeg." Of student Jozef "sleeg" heeft gekregen weet ik niet.

Als student werd zijn schrijverstalent al opgemerkt in zijn opstellen, gekenmerkt door een bijzondere scherpe opmerkingsgave. Al bij al bleek hij een goede middelmaat te zijn geweest. Nergens bleef hij hangen, doch nergens was hij een uitblinker.

Na zijn humaniora deed hij wijsbegeerte aan het klein-Seminarie te Sint-Truiden. Daar werd hij lid van "Utile Dulci of Vlaamsche Academie". Hij werd

(*) Van twee heidekinderkens. Tekening Ted Urke

eveneens lid van de Vlaamse studentenbond van Zonhoven, "De Ontwaakte Kabouters". Hij werd van deze verenigingen een actieve medewerker in woord en geschrift, getuige hiervan zijn de verschillende gedichten.

"Maar geen mens mag mij misduiden, eigen taal en Vlaamsche aard, want zij zijn, trots Oost en Zuiden, gansch alleen, mijn liefde waard."

J. Ramaekers (1928)

Het was ook toen dat hij zijn eerste jeugdverhalen schreef, zoals "Van twee Heidekinderkens" en "Er zijn geen spoken". Beide verhalen zijn geschreven onder de schuilnaam Joz Rak. Ze verschenen bij de uitgeverij "Rein Genot" te Tongeren.

voor ons zorgen zou, als we braaf waren, en Jezuken komt maar niet. Wij zijn toch braaf geweest! Misschien heeft het ons vergeten. Willen we zelf maar gaan?

— Mij is 't goed, zei Mieken, maar weet gij waar het woont?

« Laat ons dan maar gaan », zei Mieken (blz. 7).

— Moeder vertelde vroeger toch dat 't ergens was waar we nog nooit geweest zijn. En we zijn nooit langs den kant van de groote bosschen geweest. Daar zal 't zijn!

En Graadje wees naar de bosschen, die zoo ver waren en zoo groot dat de kinderkens er wel zouden in verloren loopen.

— Laat ons dan maar gaan, zei Mieken, maar we moeten eten meenemen, wie weet hoever dat nog is!

Van twee Heidekinderkens
Tekening van Tod Urke.

In 1929 begon hij zijn theologische studies aan het Groot-Seminarie te Luik. Om zijn vlaamsgezindheid werd hij door zijn bisschop doorgezonden.

Maar deze jonge Limburger wilde en zou priester worden. Hij ging op zoek om deze droom te verwezenlijken en belandde zo in de Brabantse Norbertijnerabdij te Grimbergen.

Op 10 oktober ontving hij het ordekleed. Op 12 oktober 1931 legde hij zijn kloostergeloften af voor de abdijsamenleving. Hij werd priester gewijd door Kardinaal Van Roey op 11 februari 1934. Hij was de enige blanke tussen vele kleurlingen.

Hij koos als kloosternaam deze van de Heilige Servaas, de grote Limburgse bisschop, tevens patroonheilige van de abdijkerk te Grimbergen. De jonge pater ondertekende nu zijn teksten met Servaas Jozef Ramaekers, of kortweg met de kenletters S. J. R.

KEMPISCH GROOTJE.

In den hoek, bij 't stomme vuurtje,
hurkend, naast het halve muurke,
vredig, heel 't namiddaguurke,
Grootje knikt en doezeldroomt.

't Vuurke spellewerkt de klampkes,
weeft ze zoetjes om tot vlamkes -
smokend lekkende lijk lampkes :

't vuurke haar gedachten zoomt.
't Prutseprotselt, 't zwarte moorke,
't wazemt zuchtjes voor heur oorke,
doft op 't tinnen schouwtelloorke,
haar gedachtjesrezem uit.

't Wijfke droomt heur kleengedachtjes,
zuimert oude menschenklachtjes,
glimlacht matjes, zoetjes, zachtjes,
om haar uurkens van voorheen...

Jos Ramaekers 1928

Hij bleef steeds in voeling met zijn geliefd Limburg en de Limburgse schrijvers zoals Lamberts Swerts, Dr. L. Indestege, C. Godelaine en vele anderen.

Vanaf 1934 tot 1946 was hij leraar in de Godgeleerdheid aan de abdij-school te Grimbergen. Hij hielp pastoor Delestré bij zijn geschiedkundige opzoekingen als bibliothecaris en archivaris.

In 1938 verscheen het hoorspel "De Alvermannekens" en ook de "Lenaertskantate", dit ter gelegenheid van de huldinging van zijn dorpsgenoot Jacob Lenaerts.

Tijdens het schooljaar 1945-1946 werd hij leraar Godsdienst in het Salvé Mater Instituut te Imde-Wolvertem. Hij was ook proost van de Boerinnenjeugd van Noord-West-Brabant.

In 1946 verliet hij de abdij, om onderpastoor te worden te Hofstade bij Mechelen. Hij werd er de stichter van de Chirogroep en was ook actief in het Davidsfonds te Mechelen.

Vijf jaar later, op 26 september 1951 werd hij benoemd tot pastoor te

Westrode. Hierdoor werd hij de vierde pastoor van deze parochie. Hij werd plechtig ingehuldigd op zondag 14 oktober, met een praalstoet van 39 groepen. Deze vertrok vanuit het gehucht "Mierennest" naar de kerk toe.

De nieuwe pastoor toog aan de arbeid en bracht zo meer leven in de parochie. In 1952 stichtte hij de Chirogroep voor jongens en in 1954 die voor de meisjes. Hij gaf ook filmvoorstellingen voor de jeugd en voor gans de parochie, en waagde het zelfs enkele chirofilms te draaien over de chirokampen.

Elk jaar ging hij met de jeugd op bivak, sloep in zijn tentje op de weide, at met de groep wat de pot, al dan niet aangebland, kookte. Voor behoeftige kinderen paste hij het verschil stilzwijgend bij : iedereen had het recht mee op bivak te gaan.

Bomal, Gesves, Faulx-les-Tombes, Vieuxville, Villers-Saint-Gertrude... zijn welluidende namen in de Westroodse chirokringen. Tijdens het chirokamp ontstond wel eens een kamplied, dat nog lang nadien werd gezongen.

Pastoor Ramaekers kocht in 1955 het parochiehuus en de parochiezaal die hij omdoopte tot parochiezaal "Onder Ons". Hij betaalde dit deels met zijn

WESTRODE CHIROBIVAK 1954

Waarde Ouders ,

Met uwe toelating mag uw zoon *Herbet Ramaekers* deelnemen aan ons bivak van vijf dagen in de Ardennen, te (Herbet) BOMAL-SUR-OURTHE. De kosten belopen 180 fr. Geldverlegenheid is geen reden om uw jongen thuis te houden, in dat geval volstaat een woordje aan E.H. Pastoor. Anderen hoeven dat niet te weten. Betergestelden kunnen ons voor dat inzicht iets meer ter hand stellen, daar onze prijs zeer laag is, als U weet dat we een dubbele reis per autocar te betalen hebben. Voor elke Chirojongen is het bivak een hoogtepunt in het jaar, waar hij heel het jaar op zit te wachten. Doet dus het onmogelijke om uw jongen de kans te geven.

Gelieve dit blaadje door U ondertekend terug te bezorgen , ten bewijze van instemming.

Met hartelijke groet

Het Bestuur.

Handteken van de Ouders,

eigen centen; zo kreeg Westrode een eigen parochiaal centrum. Ook de bouw van een chiroheem voor de jongens werd door hem verwezenlijkt. De nodige fondsen voor dit alles verwierf hij door zijn jaarlijkse "Vlaamse Kermis" en zijn maandelijks omhalingen voor kerk en parochie.

Hij was ook kunstkenner; zijn pastorie stak proppensvol met boeken, tijdschriften en allerlei mappen, tot zelfs stripverhalen voor de jeugd. Voor de studerende jeugd bezat hij een schat van dokumentatie. Meestal moest hij wel eens zoeken, maar vinden deed hij het wel.

Hij was ook een verwoed fotograaf, medestichter van de fotoclub "Brandpunt" uit Londerzeel. Hij werd veelvuldig gevraagd als jurylid bij teken- of fotowedstrijden. Als kunstkenner werd hij in zijn parochiekerk gekonfronteerd met de Scheldekruisweg geschilderd door Tony Van Os. Hij begon te peilen naar de boodschap en de symboliek van dit kunstwerk. Hij zocht in de geschriften van zijn voorganger, pastoor Jan Hammenecker.

Hij liet de kerk schilderen en zorgde ervoor dat de staties de vochtige muren niet meer raakten. Tijdens het lof besprak hij dan enkele staties, in plaats van de traditionele teksten af te lezen.

In 1957 herdacht Westrode de Priesterdichter Jan Hammenecker. Na de avondmis werd in de parochiezaal de kruisweg besproken door middel van een dia-reeks. Pastoor Ramaekers kwam tot de slotsom: "Deze kruisweg is het mooiste ongeschreven gedicht van pastoor Hammenecker."

In 1958 schreef hij de Boskapelkantate, dit ter gelegenheid van het derde eeuwfeest van de Godsvrucht tot O. L. V. Behoudenis der zieken (het Imds kapelleke). De muziek werd

geschreven door zijn neef pater Jan Feyen, beiaardier, eveneens Limburger van geboorte en Norbertijn van Grimbergen. Zijn neef zorgde ook voor de leiding van het gemengd koor. Thans is pater Jan Feyen pastoor van Imde.

Op zondag 8 februari 1959 werd pastoor Ramaekers gevierd omwille van zijn zilveren priesterschap. Gans Westrode was op de been. Het programma omvatte redevoeringen van verschillende bewegingen en ook de plaatselijke scholen lieten zich niet onbetuigd. Met een toneeltje en enkele gedichten van de jubelaris luisterden zij het feest op. De plaatselijke fanfare blies haar notenweelde door de zaal, de Chirojongens kwamen met een spreekkoor gevolgd door de meisjes met een zangkoortje. Tenslotte werd de feestzitting besloten met de vertolking van het zangspel "Smidje Smee", gebracht door de leden van de oude toneelgroep.

In 1966 werd hij proost van een nieuwe parochiale vereniging, namelijk de K. W. B. Hij volgde matig de vergaderingen, gaf soms nuttige wenken bij bepaalde activiteiten, maar zijn belangstelling ging meer uit naar 'zijn' Chirojeugd.

Zijn moederke beleefde al die jaren haar oude dag te Westrode. Zij las wel dagelijks haar 'Belang van Limburg'. Zij kon dan ook levendig vertellen over het Limburg van toen. Zij overleed te Westrode in 1961 in de ouderdom van 91 jaar. Thans rust zij op het kerkhof van Westrode, ver van haar geliefd Limburg.

Pastoor Ramaekers schreef te Westrode ook allerhande gelegenheidsteksten voor kommuniereprentjes, doodsprentjes, liederen en gedichten. Wie van de oudere generatie kent niet "Het lied van de doopgeloften" en het "Bedevaartlied" van de Boskapel? En... het W-gedicht?

Hij was een mens tussen de mensen met een sterke sociale bewogenheid. Het lot van de anderen ging hem steeds ter harte, waar hij kon helpen daar deed hij het, zonder veel omhaal, zoals zijn roeping als kloosterling dit voorschreef. Hij was steeds bezig, verveelde zich nooit, kende eigenlijk uur noch tijd. Stiptheid was hem dan ook vreemd.

Hij was een goed spreker en een knap verteller met een beeldrijke taal. Zijn preken waren meestal het overdenken waard. Hij had een heel goed hart maar soms ook eens een moei-

lijk karakter. Op het einde van zijn leven wogen de jaren en hij nam het wat rustiger.

In 1975 ging hij op rust naar de abdij van Grimbergen, waar hij overleed op 13 september 1976. Hij ligt begraven in de schaduw van de abdijsoren. Hij heeft 24 jaar het wel en wee te Westrode gedeeld.

Wij mogen hem noemen de PRIESTER-DICHTER en SOCIAAL WERKER, deze eretitels heeft hij tenvolle verdiend.

Michel Van den Broeck

Moeder Ramaekers, pastoor Ramaekers en zijn zuster Anny
(van l. naar r.)

Het W-gedicht

Wie wil weten waar wij wonen, wordt wellicht weldra wijs waar;
wanneer wij werwaarts wijzen, waar wilde winden wervelend witte
wolken wie-weet-waar wegwaaien.

Wij wonen waarempel wel wat wijd-weg. Wij wonen waar weleer
woest wolven woonden, waar wouden wonderwel werden weggewerkt,
waar welige weiden wassen, waar wijde wegen wildwielende wagens
wenken. Weet wel : wij wonen WESTRODE - WOLVERTEM.

Jos Ramaekers 1958

De sfeer van weleer...

Waar kan men beter terecht dan in het schilderachtig, lieflijk ouderwetse Oppem, om de sfeer van weleer te herbeleven. Een sfeer die er in deze tijd van beeldcultuur vaak niet meer is, want luisteren naar de verhalen van grootmoeder of grootvader hoort er niet meer bij. En toch zijn deze verhalen niet dood... ze zijn onsterfelijk en bovendien... ze blijven boeien. Niet ver van de wijd en zijd beruchte 'Duivelsschuur' zal de Mechelse woordkunstenaar Francis Verdoodt met muzikale begeleiding van Marcel Sterckx vele oude volksverhalen en legenden laten herleven. Het nieuwe vertelprogramma 'Ongelooflijk' wordt te Meise (Oppem) op uitnodiging van het Davidsfonds en de Heemkring Berla aan het publiek voorgesteld. Bij kaarslicht en met een ver'duvel'd goed streekbier bij de hand, belooft het op vrijdag 23 januari 1987 te 19u30 in het gezellige Oppemse parochiezaaltje een meer dan boeiende volksavond te worden.

De drie wonderdokters; De meid, de wever en de duivel; De man zonder ziel; De goede tovenaar... deze en vele andere oude volksverhalen en legenden uit alle hoeken van Vlaanderen die in de vergeethoek terecht kwamen, werden nu bewerkt door schrijver Herman Vos. Ze worden vertolkt door Francis Verdoodt in 'Ongelooflijk', zijn nieuwste vertelprogramma. Bovendien brengt accordeonist Marcel Sterckx authentieke volksliederen die het hele programma muzikaal extra omlijsten.

Ongelooflijk is een vertelprogramma waarin zaken als transplantatie in vroegere tijden en akkoorden met de duivel aan bod komen. Op een boog-scheut van de 'Duivelsschuur' komen bovendien ook Kludde en Lange Wapper aan hun trekken. Uiteraard ontbreken de klassiekers als Heer Halewijn en Boer Naas niet op het appel. Origineel is de Fabel van de Bloedtransfusie van Karel Jonckheere. Eveneens van de partij is Jantje zag eens pruimen hangen, waarvan de mensen alleen nog het eerste vers kennen. Voor meer humor, mysterie en spanning zorgen verder de vele anekdoten en herinneringen allerhande. Naast humoristische versjes, hier en daar ook enkele volksliederen, die het

publiek gerust mag meezingen (wat spontaan gebeurde bij andere voorstellingen). Het is de gekende accordeonist Marcel Sterckx van het Mechels conservatorium die heel wat authentieke volksliederen brengt en door zijn muziek het hele programma een aparte dimensie meegeeft.

Ongelooflijk is aldus een boeiend vertelprogramma waarin een subtiel samenspel van woord en muziek gebracht wordt. Het succes van de vorige vertoningen, die telkens in de pers de nodige aandacht kregen, is een garantie dat ook in Oppem de sfeer van weleer zal herleven.

Het Davidsfonds en Berla hebben trouwens gezorgd dat alles aanwezig is om die goeie ouwe sfeer te creëren. Voor het intieme tintje zorgt het kaarslicht en om alle emoties weg te kunnen spoelen wordt een verduveld goed streekbier aangeboden, als het ware voor de gelegenheid gebrouwen. De brouwerij Moortgat zorgt er immers voor dat alle gasten een Duvel aangeboden krijgen. Voor zij die de Du(i)vel afzweren is er een Alpenijnse frisdrank, Almdudler voorzien. En als het lukt... is de Leuvens stoof eveneens van de partij. Wees er dus bij op 23 januari !

VRIJDAG 23 JANUARI 1987 te 19 u 30

in 't Oppems Parochiezaaltje

ONGELOOFLIJK

Met de medewerking van de

GENERALE BANK

BELANGRIJK

LIDGELD 1987

Het lidgeld voor 1987 blijft onveranderd vastgesteld op 200 fr. Het geeft tevens recht op het jaarabonnement van ons tijdschrift "Berla". Ingesloten vindt U een overschrijvingsformulier.

Beste dank bij voorbaat voor uw vlugge storting.

NIEUWE LEDEN

Voor de personen die tijdens de Edwin Ganz-tentoonstelling (of nadien) lid werden van onze vereniging, is hun lidgeld uiteraard betaald tot einde 1987. Van harte welkom aan de zestien nieuwe leden !

REDAKTIERAAD

Dit nieuwe jaar brengt ons tevens naar het eerste lustrum van ons tijdschrift. De redaktieraad werd versterkt en uitgebreid met drie bijzonder actieve leden :

Mevrouw E. Van Hemeldonck
Mevrouw J. Cornelissen
Mijnheer M. Van den Broeck

MEDEWERKING

Tevens herinneren wij er aan dat elk lid welkom is met een bijdrage voor ons tijdschrift, of een idee, of een voorstel ...

In de komende nummers hopen wij o.a. de volgende bijdragen te publiceren:

Oude Gedenkpenningen - De Molens van Wolvertem - De Lindeboom - Markt te Meise - Opgravingen rond de St.-Elooi kapel - Herkomst van onze straatnamen - Oude plaatsnamen te Wolvertem en omgeving - Vermaard paardenfokker te Imde - Stamboom van de familie Bogaerts - enz ...

ONS LOKAAL

Het is zover ! Dank zij het Gemeentebestuur kreeg Berla een eigen lokaal toegewezen. Klein maar fijn ! Iedereen is er welkom elke woensdag tussen 14 en 17 uur (niet tijdens de verlofperiodes) Andere dagen toegankelijk na afspraak.

Adres : DE SNIPPER - Lokaal 5
Brusselsesteenweg 73
1860 M E I S E

(ingang achteraan via parking VanDenBerghe - centrum)

INHOUDSOPGAVE

blz	1	Zalig Kerstfeest - Gelukkig Nieuwjaar
	2	Nieuwjaarsbrief
	4	Terugblik op een tentoonstelling
		Openingsrede door Directeur E. Petit
	5	De eerste dag
	6	Toespraak door Mevrouw E. Van Hemeldonck
	10	De laatste dag
	12	Pastoor Ramaekers
	17	De sfeer van weleer
	18	Belangrijk
		Inhoudsopgave

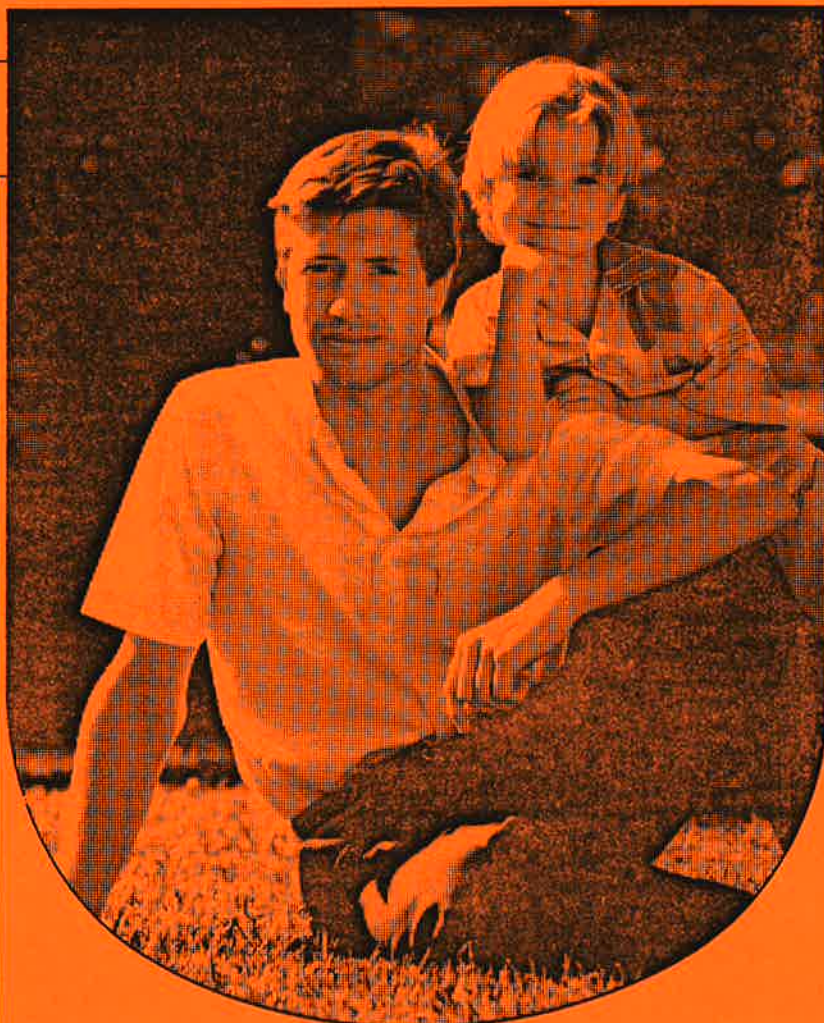
"Mijn bank is altijd op z'n best"

Het Gemeentekrediet bestaat 125 jaar. In de loop van al die jaren werd een netwerk uitgebouwd van 1300 bankkantoren. Ook u vindt in uw buurt een specialist die u een volledige bankservice biedt.

De grote keuze in betaaldiensten maken het u heel wat eenvoudiger. De talrijke spaarformules leveren een hogere interest op. Kredietvormen scheppen nieuwe mogelijkheden. En door het gebruik van de meest geperfectioneerde technieken verlopen de verrichtingen probleemloos en snel.

Breng een bezoek aan een agent van het Gemeentekrediet. Hij zal u warm en hartelijk ontvangen

U vindt zijn adres in de Gouden Gids onder rubriek "Banken."

Gemeentekrediet

de bank op z'n best

Agentschap Meise

J. Lombaerts

Brusselsesteenweg 82 - 1860 Meise
Tel. (02) 269 11 93 - H.R. Brussel 383200

Alle dagen van 9 tot 12 u. 30 en van 14 u. 30 tot 16 u.
Bovendien dinsdag en donderdag van 17 tot 18 u. 30
Zaterdag van 9 tot 12 u.

Agentschap Wolvertem

Thierry Van Praet

Hoogstraat 6A - 1870 Wolvertem
Tel. (02) 269 00 74 - H.R. Brussel 383200

Alle dagen van 9 tot 12 u. 30
Dinsdag en donderdag van 14 u. 30 tot 18 u. 30
Zaterdag van 9 tot 12 u.

V E R Z E K E R I N G E N

ROGER MOERENHOUT

Kardinaal Sterckxlaan 147

1881 M E I S E (Oppem)

tel : (02)269.74.99

**DE NOORDSTAR
EN BOERHAAVE N.V.**

de eerste vlaamse
verzekeringsmaatschappij

gent 091-35 37 11

kulturele stichting NOORDSTARFONDS v. z. w.

BERLA wordt gesteund door de

ASLK

ALGEMENE SPAAR- EN LIJFRETEKAS

we doen met je mee

ASLK KANTOREN TE MEISE EN WOLVERTEM